

במחנה

השבועון של צה"ל

הכי אה"י

רס"ן דב רז ורס"ן ארז בן-ציון,
מפקדי הסטי"לים אח"י סופה
ואח"י חרב, מסבירים איך זה
שדווקא מהחיל הקטן יוצאות
פעולות גדולות (ומאוד סודיות)
● שבוע חיל הים - סיקור מיוחד

בגיליון הבא: "במחנה" חוגג 3,000 גיליונות - עם עיצוב חדש

מחיר

31/7/2009

רס"ם אמיר עזר רק רצה לצלם כמה תנשמות ובזים בעמק יזרעאל • משימה פשוטה, לא?
מתברר שלא כל-כך • הנשק מבסיס חיל הים גילה שקדחת הבנייה הרחיקה את כל הציפורים
מהעמק - והיה נחוש בדעתו להחזירן • אבל מה שהתחיל ככמה ארגזי תחמושת שעשו הסבה
לאתרי קינון, הפך לפרויקט של ממש המלווה בקהל מעריצים • אז איך קרה שהמיזם תפס
תאוצה? • לעזר התשובה ברורה: "זה פשוט בגלל שכולם אוהבים ציפורים" ◀

בירד

רינת אבינור
צילום: איתי כהן

עזר עם אחת התנשמות
שהוחזרה לעמק.
"בשביל לשמוע אותן,
צריך להקשיב כל הזמן"

חמישה דברים שלא ידעת על הבו המצוי:

- הבו המצוי הוא הדורס המהיר ביותר בטבע. מהירות הצלילה שלו לטרף יכולה להגיע ל- 220 קמ"ש.
- לזכר הבו המצוי יש ראש חונק תכולים-אפרפרים בעוד הנקבה חומה כולה. ההבדל בין נקבת הבו המצוי לנקבת הבו האדום הוא בצבע הציפורניים בלבד. אצל נקבת הבו המצוי הן שחורות ואצל נקבת הבו האדום הן צהובות.
- הבזים לא בנוים קנים. הם משתמשים בתוואי שטח קיימים, החל משקעים במצוקים וכלה באדניות ביתיות.
- בקרבת נקודות יישוב, הבו המצוי ניזון מציפורים קטנות ומוזחלים. כשרות פתוחים הם נהנים מנברנים, תגנים, חיפושיות, חרקים או עכבישים גדולים.
- הבזים מקיימים אורח חיים שריוני. במהלך תקופת הקינון הבו הזכר מספק מזון לנקבה ולעיתים אף מחליף אותה בדגירה. לאחר כחודש לאחר שנולדהם בוקעים מהביצה, הם כבר מסוגלים לעוף.

Lilly M. Dilley

הוא התמלא מוטיבציה, ועכשיו החזון שלו כבר היה ברור: להחזיר את הציפורים לעמק. עיסוקו הישן כמטפס מצוקים וקירות טיפוס, סייע לו למלא את העצים בסביבה בתיבות מעשה ידיו. אחרי שכל צמרת עץ מיוחמת הפכה לביית קינון, חיפש עזר חומרי גלם נוספים. "בבסיס שלי אני חשוף להמון ארגוני תחמושת", הוא מסביר. "הבניתי שהם מתאימים בגודל וגם מבחינת איכות העץ. יצרתי קשר עם התעשייה הצבאית והם החליטו לתרום לי תיבות שאמורות להיוק לפח. במקום שילכו להיגרס, לקחתי אותן והיום אני מסב אותן לתיבות קינון. צובעים אותן קצת כדי שיחזיקו לאורך שנים, מוסיפים להן חורי ניקוז ואוויר, פתח כניסה, תולים אותן על העצים, וככה עושים אחלה תיבות קינון".

משימת חיסול

קצב הריבוי של עזר זהה לקצב העשייה שלו. במשך השנים צבר ידע רב בנושא, וכעת נרמה כאילו נולד כשהמירע בידו. והמלאכה? היא אף פעם לא מסתיימת. הוא קם, זו, הולך, מזדרז. לאן? תמיד יש לאן. הוא צריך להספיק, לעבוד, לייצר. וכשמדברים כל-כך מהר - גם יוצרים חד ברזיות. לא לקח זמן רב עד שהחיים הפרטי של עזר חובר לפרויקט הלאומי להרכבה ביולוגית. שיתוף פעולה פורה נוצר עם אוניברסיטת תל אביב, המשרד להגנת הסביבה, החברה להגנת הטבע ומשרד החקלאות, וכעת מנוהל הפרויקט על-ידי ד"ר יוסי לשם.

"זה הלך ונהיה ענק", מסביר עזר. "בהתחלה זה היה אנונימי לגמרי, ותליתי את התיבות כשקט שלי. יום אחד, גילה קובי מירום, שחוקר את הנושא מטעם אוניברסיטת תל אביב, את אחת התיבות שלי וחיפש אותי. כששמעתי על זה חשקתי במשך בעמוד קודם

עם ארגוני התחמושת, אחרי המהפך. "תמיד צריך לייצר משהו"

לפני שמספיק להתחלף שיר אחד בדיסק, הוא כבר למעלה, מציץ לתוך תיבה ידוקה, מורא שהכל תקין. "זה המקום הטבעי שלי", הוא מכריז מנבזה, "כאן הכי נוח". שם, בין ענפי צמרות העצים של עמק יזרעאל הוא מתנהל. ולמה? עזר שם בבניול הציפורים. הן הסיבה שעומדת מאחורי התחביב המוזר שלו. הוא מטפל בהן בגובה שמתאים להן, על צמרות העצים עליהם הן נוחות אחרי טיסה ארוכה, שם הוא מבלה איתן. כונה להן כתיים קטנטנים ובא לברוק מרי פעם מה העניינים. כל העצים בעמק כבר מכירים אותו היטב.

הכל מתחיל בתנשמת

פעם, היה עזר ילד השרה. הוא גדל בגבעת המורה שליר עפולה, "על שפת היער", לטענתו, וחי את המרחבים של עמק יזרעאל. בניגוד לילדים אחרים, שעקרו לעיר בעקבות משרה, אהבה או חיי לילה תוססים, הוא נשאר שם. בזמנו החופשי היה מתצפת ומצלם ציפורים, עוקב אחר עונות הנדידה והקינון שלהן. "תמיד הייתה לנו משקפת בבית", הוא מספר, "ונהגתי להיכנס ליער ולהסתכל על הציפורים. החיות הללו תמיד עניינו אותי, הייתי צופה בהן ומתלהב. מאוחר יותר התחלתי גם לצלם, וכשביקשתי לתפוס תמונה של בז או תנשמת - עופות שמאוד אהבתי - חיפשתי אותם בעמק וראיתי שהם כמעט נעלמו. כשהייתי קטן היו להם עשרות אתרי קינון טבעיים, שהוכחדו כתוצאה מבנייה".

מלווה בתובנה החדשה - התחיל עזר לחפש דרך לעזור לחיות שהוא כל-כך אוהב. "שמעתי שבעמק בית שאן יש פרויקט לבניית תיבות קינון לתנשמות והלכתי לראות", הוא מספר. "במשך לילה או שניים ראיתי שם תנשמות בכמויות אדירות, ורציתי להתחיל בפרויקט דומה קרוב לביתי. בניתי תיבה לבזים בצ"ק צ'ק מקרשים שמצאתי בפח וחשבתי שהם בטח יבואו. אחרי שבועיים באתי וראיתי שבזים באמת מרחחים בתיבה, וזו הייתה התרגשות מטורפת. החלטתי להציב עוד תיבה גדולה לתנשמות באחד העצים בעמק, ובאמת - הגיעה תנשמת עונה אחת אחרי. ככה יכולתי לצלם כמו שצריך". ההצלחות הקטנות הללו סייעו לעזר להבין שטובה ציפור אחת בתיבה מאשר שתיים על העץ.

המשך בעמוד קודם

עמק יזרעאל דוהר מתחת למכונתו של רס"ם אמיר עזר, נשק ייעודי בבסיס חיפה של חיל הים. השרות החרושים של העמק פורצים אל תוך הרכב, ומתוכו בוקעת מוזיקת רוק רועשת. עזר נשען לאחור בשלווה, מצטרף לשירה מהרדיו. לא מעט אתגרים ניצבים בפני המכונת בדרך אל היעד: הרבה בזן, מעט אבנים ונסיעה בשבילי עפר. בדרך כלל, מסביר עזר, הוא גומא את המרחקים בעזרת "סובארו הפשע" שלו, שאף אבן סודרת לא יכולה לה. הפעם, הוא נאלץ להסתדר עם המאזדה 3 של אשתו.

עזר מתנה את האוטו בלב השרה, ליד עץ גבוה ומרליק סיגרייה. רק כשהוא מסיים לשאוף ולנשוף, הוא מוציא את ציוד הטיפוס שלו מתא המטען, נועל את הרגליות המיוחדות שהלחים במסגרייה של בסיס חיפה ומשגר מבט חטוף לעבר צמרת העץ.

גם אתם יכולים!

היכן ניתן לראות תנשמות ובזים? התשובות אצל עזר

התיבות של עזר, שממלאות את שדות עמק יזרעאל, הפכו את האפשרות לצפות בציפורים בעפולה ובסביבתה לפשוטה ביותר. גם בתוך העיר וגם מחוצה לה ניתן לתצפת, לצלם או סתם ליהנות מהציפורים ומהמראות של עשרות ציפורים בשמים ועל העצים. "ניתן לראות ציפורים בכל אזור עמק יזרעאל, בכל שביל עפר שמטיילים בו", מסביר עזר. "כדי לראות תנשמות בלילה, כראי ללכת במסלול נחל הקיבוצים שבעמק בית שאן, בין קיבוץ ניר דוד לקיבוץ מסילות. בנוסף, ניתן להסתובב בשדות כפרכיי עפולה, ליד היישובים בלפריה, גנינו ומרחביה. יש שם הרבה עופות דורסים שהגיעו בעקבות התיבות שהצבתי.

"עופות יום ניתן לראות בכריכות הרגים בבית שאן, שם הכי יפה לראות ציפורים ביום. יש בכריכות הרבה עופות מים. אם רוצים לראות בזים מצויים, כל עמק יזרעאל מלא בהם. במהלך היום, בכל שביל אפשרי שמסתובבים בו, ניתן לראות בז מצוי".

במיקומו הטבעי במהלך העבודה. "כל העצים בעמק מכירים אותי אישית"

הרמתי לו טלפון. הוא שאל למה אני תולה את התיבות? ואני אמרתי 'בשכיל הכיף'. הוא אמר מיד 'אני בא לראות'. כבר למחרת הפך עוד לנציג הפרויקט הלאומי בעמק זרעאל. ובמסגרתו מנהלים קמפיין ענק כדי להמעיט את הריסוסים וההדברה הכימית בשדות, ובמקומם להשתמש בכזים ובתשומות שיעשו את העבודה. מפרט עוד. 'אנחנו פשוט תולים כמויות של תיבות בשדות, מחכים שהתשומות יתיישבו בהן, והן הופכות למחסלות מטורפות ומגנות את השטח. היום המודיעות של החקלאים מאוד גבוהה והם לא מרבידים כמו פעם'.

כשהררישה גדלה - נוקק עוד לעוד זוג ידדים פועלות. הוא ניגש למפקד הפלגה שלו והציע לשתף את החיילים בפרויקט. מאז מגיעים אליו חיילים אחת לכמה שבועות כדי להפוך את תיבות התחמושת לכתים חדשים לתשומות ולכזים. בהמשך - הפכה הפעילות לימי עיון מסודרים בהדרכתו. 'יש התעניינות אדירה', משתף עוד, 'חיילים שלא היו בקטע בכלל או לא שמעו על ציפור מימיהם מתחילים להתעניין. הצבא עוד לרתום לזה עוד משתתפים. בכל פעם אני לוקח מחלקה אחרת מהפלגה. אנחנו צובעים תיבות ומשפצים אותן. החבר'ה באים לצבוע, לשמוע, להיפתח לרעיונות אחרים'.

אתה חושב שזה משפיע על החיילים מעבר למחויבות לבצע את העבודה במסגרת הצבא?
 'בשבתות הם מציפים אותי בשיחות כי הם רוצים לכוא. כל מי שרק שמע על זה שואל אם הוא יכול להצטרף. בגלל שאין הרבה משקיפים שמגיעים לקבל ממני סיור, אני מפנה אנשים למקורות באינטרנט, לסיורים ולהרצאות בנושא הדברה ביולוגית וצפרות'.

איך אתה מסביר את ההיענות הזו?
 'ציפורים זה משהו שכולם אוהבים. יש כאלה שמשקיעים בזה ויש כאלה שלא, אבל אף אחד לא שונא ציפורים'.

ציפור הנפש

כשעזר נשאל איזה סוג ציפור הוא חושב שהיה יכול להיות, אין לו תשובה ברורה. אבל דבר אחד בטוח - הוא היה מעדיף להישאר באותו המקום, ולא לגדוד. 'הייתי נשאר בעמק זרעאל', הוא מסביר. 'כל העצים פה מכירים אותי אישית, אחד אחד. אני בא, אומר שלום. קיימת עכשיו בעמק צפיפות של תשומות כי כבר אין לי איפה לשים תיבות. בכל מיני חורשות שפעם הייתה בהן רק תיבה אחת, יש היום שש'.

קניות בשישי בצהריים? זה לא מספיק. צריך לייצר משהו. הפרויקט לא יושב לי על העורק באופן שאני מרגיש שאני חייב לעסוק בו כל הזמן. לפעמים גם אין קרשים. אבל אני יודע שעוד לא מיציתי. לפעמים הילדה שלי מרגישה קצת רוויה ואומרת 'אבא, היום אני לא באה איתך'. אני אומר לה 'אל תבואי, אבל דעי שאני הולך לבד'.

עוד מקווה שכשבתו תגדל, היא עדיין תוכל לראות ציפורים בעמק. בתור ילדה, היא זוכה ליהנות מהחוויות שאבא שלה זוכר מילדותו ומייצר עכשיו מחדש. 'הילדה שלי שואלת אותי כל הזמן איזו ציפור הייתי רוצה להיות, ואני אומר לה שהייתי רוצה להיות בו מצוי. אני מקנא בהם, הם רואים את העמק מלמעלה'.

איזו ציפור הכי אהבת בתור ילד?
 'נקר. ראיתי אותו המון אצלנו והיה לו כתם אדום יפה על הראש. בדרך כלל שומעים ציפורים הרבה לפני שרואים אותן. אני יכול לשבת בעפולה לשתות משהו עם חבר ולשאל אותי: 'אתה שומע את הפשוט?' הוא לא מבין מה אני שומע, 'אני שומע רק מכוניות ואוטובוסים', הוא אומר לי. בשכיל לשמוע, צריך להקשיב כל הזמן'. ■

העיסוק הזה לא נמאס אחרי כל-כך הרבה שנים?

'לגמרי לא. לא עשיתי את זה כי מישהו ביקש ממני, אלא מאהבה, מבפנים. אני איש של עשייה ובשבת מה יש כבר לעשות? לטייל? לעשות

חמישה דברים שלא ידעת על התנשמת:

- את כל גלי הקול שמתנגשים בפניה ומגנות אותם לארובות האוזן.
- התנשמת לא מסוגלת להזיז את עיניה, ולכן היא מגיעה את ראשה בפריסה של 270 מעלות.
- התנשמת הנקבה מזוהה על-ידי נקודות על חזה, בעוד התנשמת ממין זכר מתהדר בחזה לכן וחלק.
- לא ניתן לשמוע את התנשמת במעופה. בגלל המבנה וסידור הנוצות המיוחד שלה, היא לא יוצרת מערבולות אוויר. המעוף שלה חרישי לגמרי ולכן כאשר היא מגיעה לטרף, היא מופתע - ובדרך כלל גם ניצוד.

- אוזני ההתנשמת שונות בגובהן. הסיבה: שיפור יכולת השמיעה המרחבית שלה. חוסר האיוון בשני צדי הראש מקנה לה מעין שמיעה תלת-מימדית שעוזרת לה לזהות את המרחק מהמטרה באמצעות שמיעה בלבד.
- לפניה של התנשמת צורת לב. כמו אפרכסת של טלפון, היא מרכיבת

Shelvi B. D'P'Y